

III Simposi sobre traducció i recepció en la literatura catalana contemporània (Universitat Pompeu Fabra, juliol de 2010). – El dijous 8 i el divendres 9 de juliol de 2010 va tenir lloc a la Facultat de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra el III Simposi sobre traducció i recepció en la literatura catalana contemporània, que portava per títol «La traducció i el món editorial de postguerra», organitzat pel Grup de Recerca Consolidat en estudis de Traducció, recepció i literatura catalana (TRILCAT).

El simposi va començar amb la ponència de Ricard San Vicente, de la Universitat de Barcelona, «La traducció del rus durant el franquisme. Els traductors vinguts de la URSS (1963-1976)». San Vicente va reivindicar el paper d'una colla d'exiliats espanyols i catalans a la URSS, que en retornar van realitzar una tasca important i molt poc coneguda fins avui com a traductors de la literatura russa i soviètica en editorials barcelonines de referència; entre altres, el ponent va destacar la personalitat d'August Vidal per la seva estreta i especial vinculació a la cultura catalana.

La primera sessió de comunicacions va continuar amb l'ull posat sobre les literatures eslaviques. Bozena Zaboklicka, de la Universitat de Barcelona, va presentar la comunicació «Les traduccions de la literatura polonesa a Catalunya durant el règim franquista (1939-1975)», en què va fer un repàs exhaustiu a la producció editorial catalana de traduccions de la literatura polonesa; va destacar que de les 152 traduccions fetes a l'Estat espanyol, 100 es van fer a Catalunya, però només una en català: *Ferdynurke* (Edicions 62, 1968), de Witold Gombrowicz, traduïda per Ramon Folch i Camarasa a partir de la traducció espanyola (Sudamericana, 1964). Zaboblicka va assenyalar també que Henryk Sienkiewicz va ser l'autor més profusament traduït, especialment per *Quo Vadis?*

Ivan García Sala, també de la Universitat de Barcelona, va tornar a la literatura russa amb la comunicació «Anàlisi de la traducció d'*Els germans Karamàzov* de Joan Sales», en la qual va analitzar amb detall l'esmentada, el seu *modus operandi*, les versions de referència en altres llengües i els seus punts de vista tant narratius com traductològics.

Finalment, Marta Pasqual, de la Universitat de Girona, va continuar parlant de Joan Sales, en aquest cas en la seva faceta d'adaptador, en la comunicació «Joan Sales: adaptador i editor de rondalles durant la postguerra». Pasqual es va centrar en les rondalles publicades per l'editorial Ariel (1949-1952), que tenien com a objectiu donar a conèixer la literatura catalana de tots els temps, i en l'adaptació per a infants i per al teatre de *Tirant lo Blanc*, apareguda també a l'editorial Ariel. Amb aquesta comunicació es van posar en comú tant els criteris seguits per Sales en les seves adaptacions com en les traduccions, que s'havien comentat en la comunicació anterior.

La segona sessió de comunicacions es va centrar en la literatura anglosaxona. Teresa Requena i Gemma López, de la Universitat de Barcelona, amb la comunicació «La traducció i la recepció de la literatura nord-americana en el món editorial de postguerra» van mostrar l'estadi inicial del projecte de recerca que tenen en marxa i les vies obertes de treball per al futur. Es van basar especialment en el període que abraça de la guerra civil fins al final dels anys 50 i en els catàlegs de Janés, Caralt, Seix Barral i Destino, amb traduccions d'autors tan significatius com Ernest Hemingway, Sinclair Lewis, John Dos Passos, Jack London, William Faulkner i Pearl S. Buck, entre d'altres.

Seguidament, Marta Ortega, també de la Universitat de Barcelona, amb la comunicació «Las obras de Vita Sackville-West en la España de Franco (1939-1975)», va fer una aproximació a la recepció de les traduccions de l'escriptora Vita Sackville-West durant el franquisme, fent especial èmfasi en els informes de censura sobre la seva obra.

En tercer lloc, Teresa Iribarren, de la Universitat Oberta de Catalunya, va tancar la sessió amb la comunicació «La primera traducció de l'*Ulisses* (1966) de James Joyce, de Francesc Vidal Jové», en què va parlar de la primera traducció inèdita de l'*Ulisses* de Joyce, de les circumstàncies que la van envoltar i de la gran qualitat literària que atresora el text.

La primera sessió de la tarda es va dedicar a la literatura alemanya i italiana. En primer lloc, Jordi Jané, de la Universitat Autònoma de Barcelona, va tractar la traducció i la recepció de tres autors alemanys: Heinrich Böll, Günter Grass i Wolfgang Koeppen en la comunicació «Heinrich Böll, Günter Grass i Wolfgang Koeppen i el món editorial de postguerra».

En segon lloc, Chiara Chiericato, de la Universitat Pompeu Fabra, va analitzar en la comunicació «La traducció de Bontempelli, Papini y Buzzati en el mundo editorial catalán de posguerra» la recepció de les traduccions tant en la literatura catalana com en la castellana de tres autors italians: Massimo Bontempelli, Giovanni Papini i Dino Buzzati.

En tercer lloc, Carles Biosca, de la Universitat Autònoma de Barcelona, es va centrar en un únic autor, Vasco Pratolini, i concretament en les traduccions que en va fer Maria Aurèlia Capmany per a Edicions 62, en la comunicació «Vasco Pratolini en català: les traduccions de Maria Aurèlia Capmany a Edicions 62».

La sessió que tancava la jornada va començar amb la comunicació d'Alba Giron, de la Universitat Autònoma de Barcelona, «Traduir per als més joves: *Cavall Fort*, porta d'entrada del còmic europeu al públic català», en la qual va destacar la importància de la publicació infantil *Cavall Fort* per a la normalització d'aquest tipus d'obres en llengua catalana, i en especial, de la introducció i traducció d'històries gràfiques provinents d'altres orígens, majoritàriament de l'escola francobelga, i bàsicament de tres publicacions: *Tintin*, *Spirou* i *Il corriere dei piccoli*.

Per acabar, Enric Gallén, de la Universitat Pompeu Fabra, en la seva comunicació sobre «Teatre estranger i món editorial: el cas d'«El Barret de Danton» / «El sombrero de Dantón» (1964-1968)», va estudiar les característiques dels textos dramàtics estrangers en les esmentades col·leccions germanes. Els dos autors traduïts al català —*El barret de palla d'Itàlia*, de Labiche, i *La font de Bones Gràcies*, de l'occità Léon Cordas—, d'un total de set títols publicats, contrasten amb les dotze traduccions dels trenta títols publicats en castellà amb un especial relleu per les dramàtiques francesa (Guitry, Anouilh, Giraudoux, Schehadé), italiana (Benedetti, Candoni), portuguesa i brasilera (Sanraren, Bloch) de postguerra.

El segon dia va començar amb la ponència de Manel Llanas, de la Universitat de Vic, «Traduir al castellà en un compàs d'espera. Els casos de les editorials Aymà i Miquel Arimany als anys 40 i 50», amb què va fer un repàs exhaustiu a la tasca dels dos editors esmentats i, més específicament, de la política de traduccions que van portar a terme. Aymà, va publicar en les col·leccions Estela i Colibrí (1940-1941) traduccions molt heterogènies, sobretot d'autors francesos (Vigny, Villiers de l'Isle Adam o Maurois), al costat de Jacint Verdager i Massimo Bontempelli, publicat en aquesta edició per primera vegada a Espanya (1941). Pel que fa a la col·lecció Grandes Novelistas (1942-1944) cal assenyalar la voluntat de donar a conèixer títols d'autors com Dostoievski, Flaubert, Dickens o Conrad, entre d'altres, la majoria dels quals, però no es van editar. Va ser en aquesta col·lecció que es va publicar amb èxit *Lo que el viento se llevó*. Llanas va parlar també de la col·lecció Albor, monogràficament dedicada a acollir la producció de les novel·les de Simenon, i d'un catàleg de traduccions obert a una àmplia especialització a partir dels anys 50. Una especialització que és també perceptible en les col·leccions estrictament literàries, amb tres dedicades al gènere policíac (Melitta, El Escarabajo de Oro i El Rostro y la Máscara), una a la d'aventures

(Jeep), una a la temàtica amorosa (Los Libros del Amor) i una darrera de versions cinematogràfiques (Las Novelas / Los Libros del Cine). Arimany, per la seva banda, va encetar el seu catàleg amb una dotzena de títols de l'humorista britànic W. W. Jacobs i una nodrida representació d'autors vuitcentistes (Jane Austen, Dickens, les germanes Brontë, Thackeray, Flaubert o Turgue-nev) i alguns noms més propers en el temps com Jerome K. Jerome o J. B. Priestley. La segona col·lecció, Ventana Abierta, va ser menys extensa (vuit títols) amb un predomini de narrativa vuitcentista al costat també d'algun escriptor coetani (Muschler). Cal esmentar la col·lecció Robinsones, de literatura juvenil, la més extensa (una cinquantena de títols) i la més rendible econòmicament. Amb 28 obres de Verne, la col·lecció també inclou clàssics de la literatura juvenil com Walter Scott, Edgar Allan Poe, Mayne Reid, Mark Twain, *Ben-Hur* o *Quo Vadis*.

La primera sessió de comunicacions del dia 9 de juliol va continuar centrada en diferents editorials i en la relació que diversos membres destacats de la cultura catalana hi mantenien. Així, Sílvia Coll-Vinent, de la Universitat Ramon Llull, va iniciar la sessió amb la comunicació «Joan Estelrich i Montaner y Simón», en què va repassar extensament la relació d'aquest prohoms de les lletres catalanes amb l'editorial Montaner y Simón, on va treballar entre 1924 i 1949, durant una part important de la seva vida. Estelrich també va renovar el catàleg de l'editorial amb la incorporació d'autors contemporanis, com l'ambiciós projecte literari d'edició de les obres de Joseph Conrad o la introducció de l'autor polonès Henrik Sienkiewicz, amb la traducció d'*A sangre y fuego*, en quatre volums en traducció íntegra i directa del polonès a càrrec de Rudolf J. Slaby.

La següent comunicació, «Jordi Arbonès, traductor d'Aymà/Proa (1966-1999)», va ser presentada per M. Elena Carné, de la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual es va centrar en la tasca traductora d'Arbonès i en les relacions que va mantenir amb les editorials Aymà i Proa.

Per acabar, José Franciso Ruiz Casanova, de la Universitat Pompeu Fabra, es va centrar en la revista *Papeles de Son Armadans*, editada a Mallorca i dirigida per Camilo José Cela; en la seva comunicació, «Presencia de la cultura catalana en *Papeles de Son Armadans* (1956-1979)», Ruiz va fer un repàs als textos d'autors catalans que van aparèixer a les pàgines de la revista (Carles Riba, Joan Teixidor, Joan Perucho, Blai Bonet, J. V. Foix, Llorenç Villalonga, Clementina Arderiu, Marià Villangómez, Salvador Espriu, Llorenç Moyà, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Llompart, Roís de Corella, Joan Brossa, Joan Oliver, Miquel Martí i Pol, Joan Vinyoli, Tomàs Garcés i Josep Carner) i dels seus traductors (Camilo José Cela, Josep M. Llompart, Blai Bonet, José Manuel Caballero Bonald, Jaume Vidal Alcover, José Corredor-Matheos, Baltasar Porcel, Bartomeu Gayà, Enrique Badosa, Joaquim Molas, Miquel Barceló, Joan Oliver, Llorenç Moyà, Pere Gimferrer, Francesc Quetglas i Fernando Gutiérrez) al llarg de la seva història.

L'última sessió de comunicacions va ser dedicada a l'estudi de dues editorials. Va obrir la sessió Laura Vilardell, de la Universitat de Vic, amb la comunicació «Una aproximació a la col·lecció Isard», en la qual va fer un repàs extens a les obres publicades a la col·lecció Isard (1962-1971) d'Editorial Vergara, que són majoritàriament traduccions. La col·lecció, dirigida per Josep M. Boix i Selva i amb l'estreta col·laboració de Joan Fuster, va néixer amb la voluntat d'incorporar a la literatura catalana un seguit de títols de la literatura universal de tots els temps i de totes les tendències. En el seu catàleg trobem autors de temàtica existencialista (Camus o Saint-Exupéry), realista (Daudet), renovadors de la novel·la contemporània (Joyce o Faulkner) o *best-sellers* (*Grand Hotel*, de Vicky Baum, o *Barrabàs*, de Pär Lagerkvist). Pel que fa als traductors, la intenció de la col·lecció era comptar amb els escriptors catalans més prestigiosos, com ara Joan Fuster, Ramon Folch i Camarasa, Joan Oliver, Joan Sales, Jaume Berenguer Amenós, August Vidal, Bonaventura Vallespinosa o M. Teresa Vernet.

Va continuar la comunicació «Aproximació a l'estudi de les traduccions en l'edició religiosa dels anys 60. El cas de Nova Terra», de Pere Quer, també de la Universitat de Vic, amb l'anàlisi

de la prolífica editorial d'orientació religiosa Nova Terra (1956-1978), amb 800 títols publicats, el 60 % en castellà i el 40 % en català. Quer es va centrar especialment en els textos traduïts que van aparèixer en cadascuna de les seves col·leccions i les diferents temàtiques tractades.

La clausura del simposi va anar a càrrec d'Albert Manent, el qual, amb l'exposició «Traduir en la primera postguerra: versions clandestines en català i traductors al castellà», va mostrar tant el seu gran coneixement de l'època com de la temàtica tractada durant el simposi, posant així un brillant punt i final a dos dies de feina intensa.

Amb la celebració del III Simposi sobre traducció i recepció en la literatura catalana es va poder comprovar com la traducció durant el franquisme va adoptar dues orientacions diferenciades i de vegades coincidents, expressada en català i en castellà, i forçada tant per les circumstàncies històriques com per la realitat del món editorial català.

Cal destacar la presència en les sessions de divendres dels fills de l'editor Aymà els quals, amb la complicitat d'Albert Manent, van ajudar a contextualitzar i a aclarir als assistents alguns aspectes foscos tant de l'època mateixa com d'algunes circumstàncies concretes del món editorial.

Totes les intervencions van suscitar un bon nombre de comentaris, que van donar lloc a un debat d'idees i plantejaments molt interessant i profitós. Està prevista la pròxima publicació en un volum del contingut de les ponències i comunicacions presentades.

Josep Miquel RAMIS
Universitat Pompeu Fabra